

30/05/2025

EKONOMİK ZORLUK ANALİZİ (EZA) BÜLTENİ Haziran 2025

Ayşe Sevde Gevrek, Misafir Araştırmacı

SPM, kendi tanımladığı ve TÜİK verilerini kullanarak hesaplamaya başladığı “Genişletilmiş Sefalet Endeksi” (GSE) değerlerini 2022 Şubat’ından beri aylık olarak yayınladığı Ekonomik Zorluk Analizi (EZA) Bültenleri yoluyla kamuoyuyla paylaşıyor. 2025 yılından itibaren GSE değerlerini, TÜİK’in güvenilirliği çokça tartışmaya konu olan TÜFE oranlarının yanı sıra İstanbul Ticaret Odası (İTO) ve Tepav’ın alternatif enflasyon verileriyle de hesaplayarak karşılaştırmalı olarak sunuyoruz.*

TÜİK VERİLERİ İLE HESAPLANAN GENİŞLETİLMİŞ SEFALET ENDEKSİNİN SEYRİ

Literatürde “Sefalet Endeksi” (Misery Index) olarak bilinen ve (genel) işsizlik oranı ile enflasyon oranının toplamından oluşan popüler endeks işgücü piyasasında ekonomik sıkıntıya yol açan asıl sorunun işsizlik olduğu kabulüne dayanıyor. Oysa Türkiye’de yüksek enflasyonun mağdurları arasında aktif olarak iş aradığı halde iş bulamayan işsizlerin dışında, çalışmak istediği ve çalışmaya hazır olduğu halde iş bulma ümidini kaybettiği için aktif olarak iş aramayı bırakan ve dolayısıyla işsiz statüsünde sayılmayanlar da var. Bu ve benzeri gruplar da en az resmi işsizler kadar büyük sıkıntı çekiyor.

Nitekim SPM’nin düzenli olarak izlediği “eğreti olmayan istihdam oranı” göstergesinin düşük değerlerde seyrinden de anlaşılacağı gibi, Türkiye’de çok yaygın olan eğreti işlerde istihdam edilenler de kendilerine sıkıntısız bir yaşam sağlayacak kazanç kaynaklarından yoksunlar. Hatta ücretlerin son dönemde sık sık yoksulluk hatta açlık sınırının altına düşen asgari ücret seviyesi etrafında kümelenmesi dolayısıyla, eğreti olmayan işlerde çalışan milyonlarca insanın bile çok ciddi geçim sıkıntısı çektiği aşikâr.

Kısacası Türkiye’de “sefalet” çeken ve yüksek enflasyondan mağdur olanlar düzenli bir emek gelinine sahip olmayan işsizlerden ibaret değil. Bu durum, literatürde yaygın biçimde kullanılan geleneksel “sefalet endeksi”ni çekilen ekonomik zorlukları ölçmek için yeterince kapsamlı bir gösterge olmaktan çıkartıyor. Uluslararası standart tanımlar çerçevesinde işsiz sayılmasa da, fiilen işsizlerle aynı mağduriyeti yaşayan kırılgan grupları da hesaba katmak üzere geliştirdiğimiz “Genişletilmiş Sefalet Endeksi” (GSE) göstergesi, farklı kurumlarca

* SPM EZA Bültenleri TÜİK’in veri takvimi ve kullandığı tanımlarda Mart 2022’de yapılan değişikliğin zorunlu kıldığı kısa ara hariç düzenli olarak yayınladı.

hesaplanmış bir tüketici enflasyonu oranı ile TÜİK'in ölçtüğü "işsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı" toplamından oluşuyor.

"İşsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı," TÜİK'in tanımına göre, işsizlerle potansiyel işgücü toplamının işgücü ile potansiyel işgücünün toplamına bölünmesi yoluyla hesaplanıyor. Burada potansiyel işgücü, referans haftasında ne istihdamda ne de işsiz olan çalışma çağındaki kişilerden; 1) iş arayan fakat kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olmayanlar ile 2) iş aramadığı halde çalışma isteği olan ve kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olanların toplamını tarif ediyor. Bir başka deyişle potansiyel işgücü, teknik anlamda işsiz tanımına girmese de, tıpkı işsizlerde olduğu gibi ihtiyaç duydukları emek gelirini kazanamayan insanları kapsıyor.

Bu tanımlar ışığında baktığımızda, SPM'nin 2019 Ocak ayı bazlı (2019.01 = 100) Genişletilmiş Sefalet Endeksi'nin 2020 Ocak ayından bu yana seyri Tablo 1'deki gibi gerçekleşiyor. TÜİK'in 29 Nisan 2025 tarihinde yayınladığı son "İşgücü İstatistikleri" bülteni Nisan 2025 dönemi verilerini içerdiğinden, Haziran 2025 bültenimizi TÜİK'in veri yayınlama takvimine paralel şekilde Nisan 2025 dönemine dek güncelliyoruz.

Tablo 1'den de izlenebileceği gibi GSE, enflasyonda patlama yaşanan 2021 Aralık ayında aynı yılın başına kıyasla 33,9 puanlık bir sıçrama gösterdikten sonra, 2022 yılına 144,87 seviyesinde giriyor. Akabinde enflasyondaki baz etkisinin de yardımıyla düşüş gösterse de, Nisan 2022 dönemine kadar pandeminin işsizlik ve işgücünden ayrılma etkilerinin en yoğun olduğu dönemlerde gözlediğimiz istisnai yükseklikteki değerler seviyesinde seyrediyor. Mayıs 2022'den itibaren ise pandemi öncesi değerlere yaklaşan bir dalgalı seyir izleyen GSE, 2023 yılı Ocak ayında 113,12 seviyesine sıçradıktan sonra, Temmuz ve Ağustos aylarında yeniden 120'nin üzerine çıkıyor. 2024 yılına 120,88 seviyesinde giriş yapan GSE, yıl içinde kademeli bir düşüş sergilemiş ancak 2025 Ocak ayında tekrar belirgin bir artış göstererek 118,67 seviyesine ulaşmıştır. Bu dalgalanma, enflasyon ve işgücü piyasalarındaki kırılganlıklarla yakından ilişkili görünmektedir.

TÜİK verilerine dayanarak hesapladığımız Genişletilmiş Sefalet Endeksi (GSE), Nisan 2025 itibarıyla 107,71 olarak gerçekleşmiştir. Bu değer, bir önceki döneme göre 0,3 puanlık bir azalışa işaret etmektedir. Yıllık bazda değerlendirildiğinde ise GSE, Nisan 2024 dönemine kıyasla 11,9 puan artış göstermiştir.

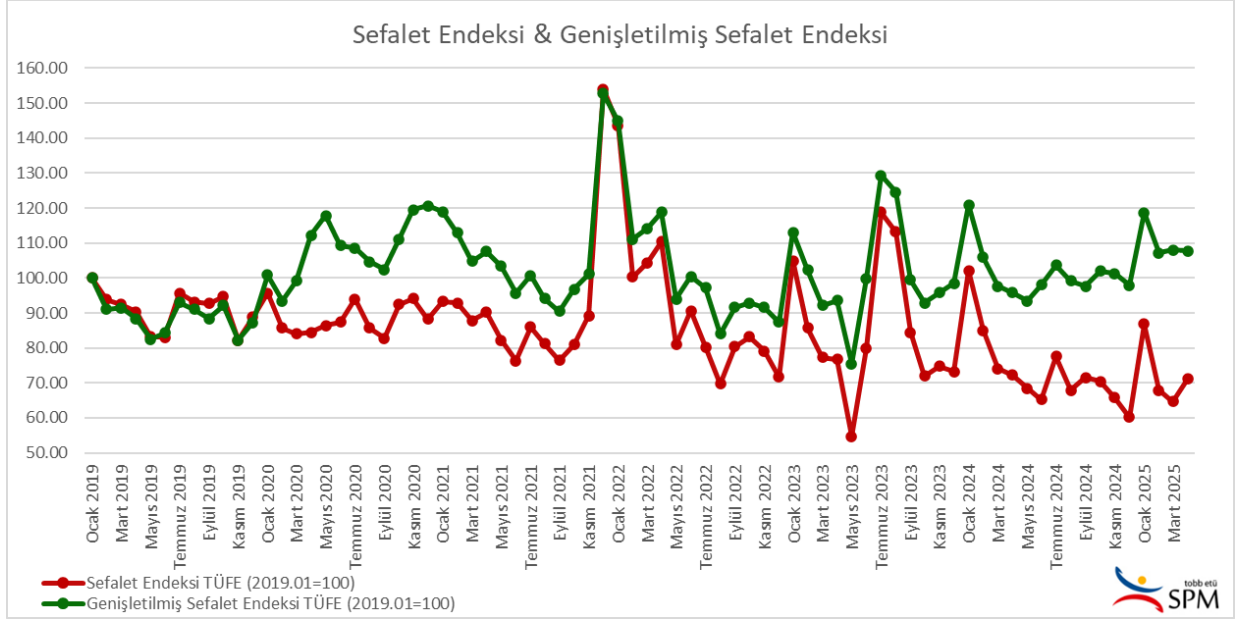
Öte yandan, klasik Sefalet Endeksi (SE) aynı dönemde farklı bir seyir izlemiştir. SE, bir önceki döneme göre 7,9 puanlık bir artış kaydederken, bir yıllık süreçte toplam 15,7 puanlık bir düşüş göstermiştir.

GSE ve SE arasındaki bu zıt yönlü hareket, işgücü piyasalarındaki kırılganlığın ve istihdam koşullarındaki dengesizliğin altını çizmektedir.

Tablo 1: Genişletilmiş Sefalet Endeksi ve Sefalet Endeksi

Tarih	Genişletilmiş Sefalet Endeksi (2019.01=100)	Sefalet Endeksi (2019.01=100)	Tarih	Genişletilmiş Sefalet Endeksi (2019.01=100)	Sefalet Endeksi (2019.01=100)
Ocak 2020	100.89	95.61	Eylül 2022	91.63	80.32
Şubat 2020	93.37	85.71	Ekim 2022	92.85	83.17
Mart 2020	99.11	83.97	Kasım 2022	91.63	79.08
Nisan 2020	112.18	84.47	Aralık 2022	87.39	71.66
Mayıs 2020	117.87	86.39	Ocak 2023	113.12	104.89
Haziran 2020	109.27	87.44	Şubat 2023	102.30	85.71
Temmuz 2020	108.56	93.94	Mart 2023	92.14	77.29
Ağustos 2020	104.70	85.77	Nisan 2023	93.56	76.67
Eylül 2020	102.40	82.74	Mayıs 2023	75.45	54.70
Ekim 2020	111.15	92.39	Haziran 2023	99.81	79.95
Kasım 2020	119.47	94.06	Temmuz 2023	129.30	118.75
Aralık 2020	120.65	88.18	Ağustos 2023	124.60	113.18
Ocak 2021	118.91	93.32	Eylül 2023	99.48	84.47
Şubat 2021	112.94	92.88	Ekim 2023	92.80	71.97
Mart 2021	104.80	87.75	Kasım 2023	95.86	74.75
Nisan 2021	107.62	90.22	Aralık 2023	98.45	73.21
Mayıs 2021	103.43	82.24	Ocak 2024	120.88	102.10
Haziran 2021	95.67	76.36	Şubat 2024	105.97	84.96
Temmuz 2021	100.66	86.01	Mart 2024	97.65	74.01
Ağustos 2021	94.17	81.19	Nisan 2024	95.86	72.28
Eylül 2021	90.55	76.42	Mayıs 2024	93.46	68.50
Ekim 2021	96.85	81.00	Haziran 2024	98.02	65.22
Kasım 2021	101.18	89.17	Temmuz 2024	103.62	77.54
Aralık 2021	152.78	153.96	Ağustos 2024	99.11	67.88
Ocak 2022	144.87	143.56	Eylül 2024	97.70	71.60
Şubat 2022	111.05	100.31	Ekim 2024	101.98	70.42
Mart 2022	114.11	104.33	Kasım 2024	101.32	65.84
Nisan 2022	118.77	110.46	Aralık 2024	97.98	60.21
Mayıs 2022	93.98	80.94	Ocak 2025	118.67	86.82
Haziran 2022	100.42	90.66	Şubat 2025	107.10	67.88
Temmuz 2022	97.22	80.26	Mart 2025	108.00	64.73
Ağustos 2022	84.01	69.68	Nisan 2025	107.71	71.16

Kaynak: TÜİK verileri ve SPM Hesaplamaları (Kırmızı renkle yazılan değerler bir önceki döneme göre artışı; yeşil renkle yazılan değerler ise düşüşü temsil etmektedir.)

Grafik 1: Sefalet Endeksi & Genişletilmiş Sefalet Endeksi

ALTERNATİF ENFLASYON GÖSTERGELERİ İLE HESAPLAMALAR

2025 yılından itibaren GSE değerlerini, TÜİK'in güvenilirliği çokça tartışmaya konu olan TÜFE oranlarının yanı sıra İstanbul Ticaret Odası (İTO) ve Tepav'ın alternatif enflasyon verileriyle de hesaplayarak karşılaştırmalı olarak sunuyoruz.

Genel Enflasyon Oranı Bazlı Hesaplamalar

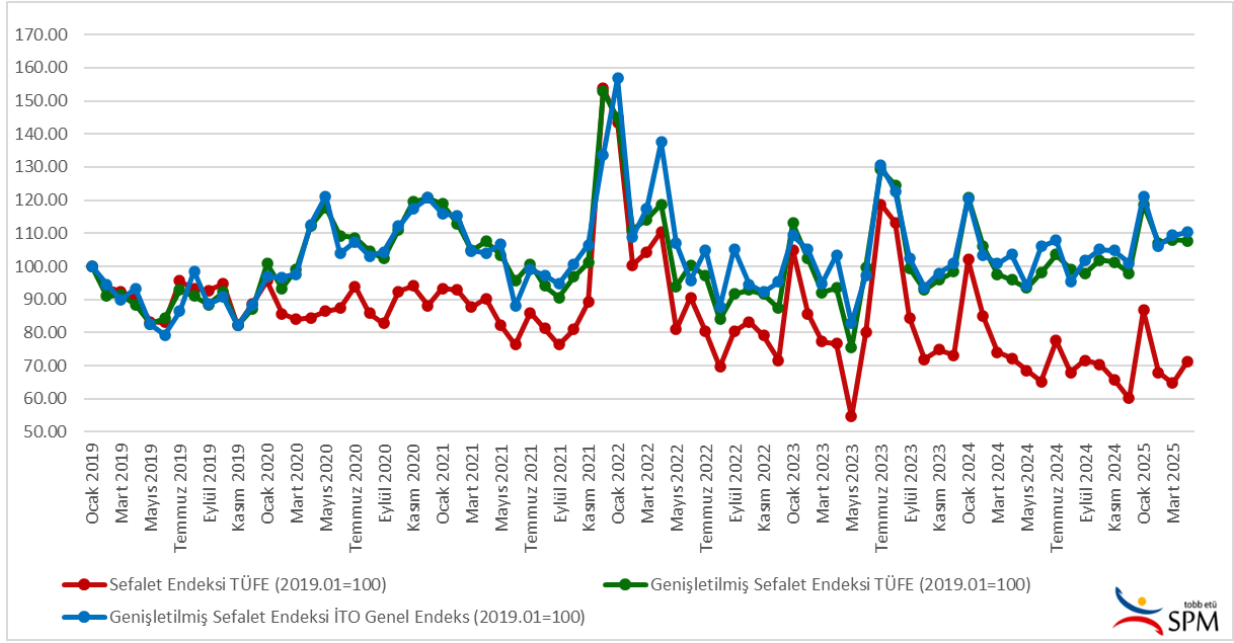
İTO'nun İstanbul'da perakende fiyat hareketlerinin seyrini izlediği gösterge olan İstanbul Ücretliler Geçinme Endeksi - Genel Endeks değerleri ile TÜİK TÜFE değerlerini kullanarak hazırladığımız GSE serilerini 2024 Ocak ayı değerlerini 100 alınmak üzere hesaplıyoruz (Tablo 2).

Tablo 2: Genişletilmiş Sefalet Endeksi - Genel Enflasyon Oranı Bazlı Değerler (2024.01 =100)

Tarih	Genişletilmiş Sefalet Endeksi TÜFE	Sefalet Endeksi TÜFE	Genişletilmiş Sefalet Endeksi İTO Genel	Sefalet Endeksi İTO Genel
Nisan 2024	95.86	72.28	103.53	82.47
Mart 2025	108.00	64.73	109.41	66.80
Nisan 2025	107.71	71.16	110.25	74.68

Kaynak: TÜİK ve İTO verileri ve SPM Hesaplamaları (Kırmızı renkle yazılan değerler bir önceki döneme göre artışı; yeşil renkle yazılan değerler ise düşüşü temsil etmektedir.)

Nisan 2025 itibarıyla Genişletilmiş Sefalet Endeksi, TÜFE verilerine göre 107,71 iken, İTO verilerine göre 110,25 olarak hesaplanmıştır. TÜFE verilerine dayalı GSE'nin azalırken, İTO verilerine dayalı GSE'nin artması, İstanbul özelinde ekonomik kırılganlıkların ülke genelinin üzerinde olduğunu göstermektedir.

Grafik 2 : Genişletilmiş Sefalet Endeksi- Genel Enflasyon Bazlı

Gıda Enflasyonu Bazlı Hesaplamalar

Ocak 2025'ten itibaren Sefalet Endeksi ve SPM Genişletilmiş Sefalet Endeksi hesaplamalarımızı, genel enflasyon oranı yerine sadece gıda enflasyonuna yoğunlaşacak biçimde de tekrarlıyoruz. Bu hesaplamalar için TÜİK'in TÜFE gıda ve alkolsüz içecekler harcama kategorisini, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı'nın (TEPAV) Gıda Fiyat Endeksini ve İTO'nun İstanbul Ücretliler Geçinme Endeksi Gıda Harcamaları alt başlığını kullanıyoruz. 2024 Ocak ayı 100 alınmak suretiyle bu üç farklı veri setine dayalı olarak yapılan hesaplamalar, Aralık 2024 itibarıyla gıda enflasyonunun ekonomik sıkıntıları artırıcı bir etki yaptığını gösteriyor. (Tablo 3)

Nisan 2025 döneminde, Genişletilmiş Sefalet Endeksi (GSE), İTO, TEPAV ve TÜFE bazlı gıda enflasyonu göstergelerine göre bir önceki aya kıyasla düşüş göstermiştir.

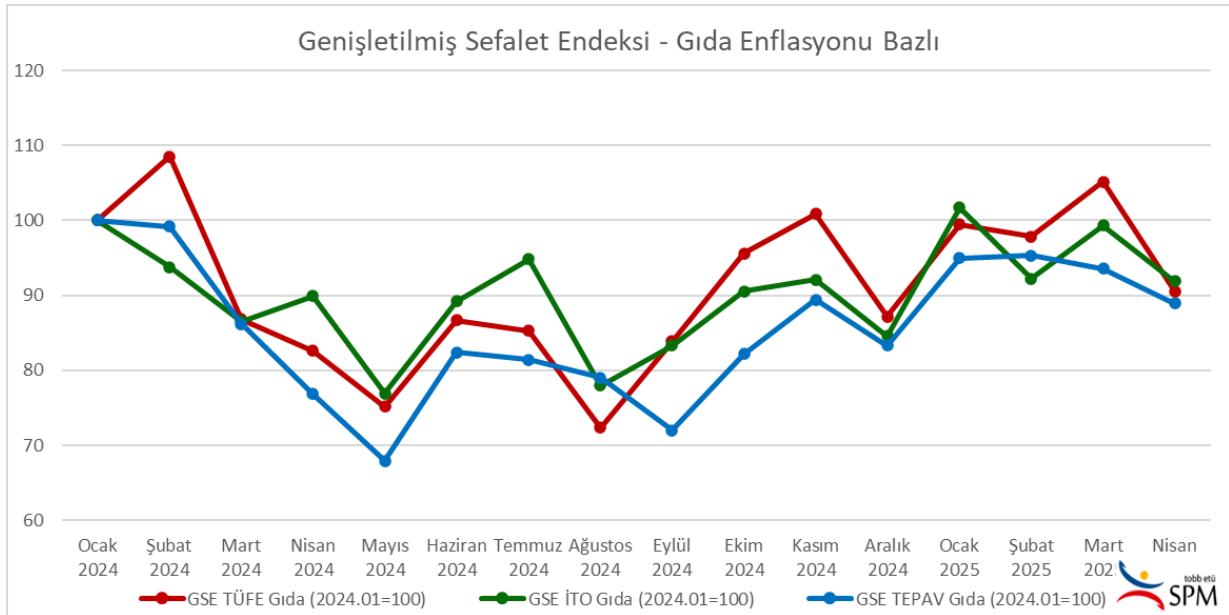
Benzer biçimde, klasik Sefalet Endeksi (SE), tüm gıda enflasyonu göstergelerine göre GSE ile aynı yönde hareket ederek, bir önceki aya kıyasla düşüş kaydetmiştir.

Bu eğilim, gıda enflasyonundaki gerilemeden kaynaklanmaktadır.

Tablo 3: Sefalet Endeksi ve Geniştirilmiş Sefalet Endeksi- Gıda Enflasyonu Bazlı

Tarih	Geniştirilmiş Sefalet Endeksi İTO Gıda	Geniştirilmiş Sefalet Endeksi TEPAV Gıda	Geniştirilmiş Sefalet Endeksi TÜFE Gıda	Sefalet Endeksi İTO Gıda	Sefalet Endeksi TEPAV Gıda	Sefalet Endeksi TÜFE Gıda
Ocak 2024	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Şubat 2024	93.76	99.21	108.52	92.62	101.24	116.42
Mart 2024	86.58	86.21	86.83	81.12	80.84	81.41
Nisan 2024	89.92	76.87	82.61	87.13	66.81	75.26
Mayıs 2024	76.91	67.97	75.20	65.64	52.22	62.65
Haziran 2024	89.19	82.43	86.71	75.51	65.64	71.22
Temmuz 2024	94.82	81.44	85.30	89.75	69.04	74.28
Ağustos 2024	77.97	79.04	72.35	58.85	61.56	49.37
Eylül 2024	83.35	72.03	83.86	73.35	56.12	73.95
Ekim 2024	90.58	82.19	95.60	77.73	65.27	85.56
Kasım 2024	92.13	89.40	100.89	76.29	72.87	90.09
Aralık 2024	84.58	83.29	87.19	62.90	62.05	66.66
Ocak 2025	101.71	94.96	99.45	89.68	79.73	85.77
Şubat 2025	92.25	95.35	97.86	72.57	78.49	81.20
Mart 2025	99.35	93.58	105.16	77.40	69.53	86.31
Nisan 2025	91.88	88.97	90.58	72.63	69.10	70.12

Kaynak: TÜİK, İTO ve TEPAV verileri ve SPM Hesaplamaları (Kırmızı renkle yazılan değerler bir önceki döneme göre artışı; yeşil renkle yazılan değerler ise düşüşü temsil etmektedir.)

Grafik 3 : Geniştirilmiş Sefalet Endeksi - Gıda Enflasyonu Bazlı

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Nisan 2025'te TÜİK verilerine göre hesaplanan Genişletilmiş Sefalet Endeksi (GSE) bir önceki aya kıyasla azalış göstererek **107,71'e düşerken**, klasik Sefalet Endeksi (SE) artış göstererek 71,16'ya çıkmıştır. Bu zıt yönlü hareket, işgücü piyasalarındaki kırılganlığın sürdüğüne işaret etmektedir.

Gıda enflasyonu bazlı hesaplamalarda ise GSE, TÜFE, İTO ve TEPAV bazlı gıda enflasyonu verilerine göre azalmıştır. SE de bu ay tüm göstergelerde GSE ile paralel bir seyir izlemiş ve aynı yönde değişim göstermiştir.